

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертаційну роботу
Мухіна Валерія Анатолійовича
на тему:
«Механізм підвищення показників економічної ефективності розвитку
галузі рослинництва в умовах невизначеності»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 051 «Економіка»,
галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Актуальність теми дисертації.

Сучасний розвиток галузі рослинництва України відбувається в умовах високого рівня невизначеності, спричиненої військовими діями, глобальними економічними трансформаціями, кліматичними змінами, нестабільністю аграрних ринків, логістичними обмеженнями та коливаннями цін на матеріально-технічні ресурси. За таких умов забезпечення економічної ефективності розвитку галузі рослинництва набуває особливої актуальності, оскільки саме ця галузь формує основу продовольчої безпеки держави, її експортного потенціалу та вагому частку валової продукції сільського господарства.

Наявні наукові підходи до управління розвитком галузі потребують удосконалення з урахуванням сучасних викликів, що зумовлює необхідність формування дієвого організаційно-економічного механізму підвищення економічної ефективності розвитку галузі рослинництва в умовах невизначеності. Саме тому тема дисертаційної роботи є своєчасною, актуальною та має важливе теоретичне і практичне значення.

Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної теми кафедри, а його результати спрямовані на вирішення актуальних завдань розвитку аграрного сектору України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукові положення, висновки та рекомендації, представлені у дисертаційній роботі, є достатньо обґрунтованими та достовірними. Їх достовірність забезпечується використанням сучасних загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, значного масиву статистичної інформації, офіційних матеріалів Державної служби статистики України, міжнародних організацій, нормативно-правових актів, наукових публікацій вітчизняних і зарубіжних учених.

Логіка дослідження є послідовною, структура дисертації повністю відповідає поставленій меті та сформульованим завданням. Автором проведено комплексний аналіз сучасних тенденцій розвитку галузі рослинництва, досліджено вплив факторів невизначеності на економічну ефективність її розвитку, удосконалено теоретико-методичні положення щодо оцінювання маркетингового середовища галузі та розроблено організаційно-економічний механізм підвищення показників економічної ефективності розвитку галузі рослинництва.

Основні результати дослідження та їх наукова новизна.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у розробленні теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо формування організаційно-економічного механізму підвищення показників економічної ефективності розвитку галузі рослинництва в умовах невизначеності.

Вперше обґрунтовано організаційно-економічний механізм підвищення показників економічної ефективності розвитку галузі рослинництва в умовах невизначеності, який базується на комплексному врахуванні впливу чинників маркетингового середовища, результатів економіко-статистичного моделювання та інструментів адаптивного управління і, на відміну від існуючих підходів, забезпечує узгодження

стратегічних цілей розвитку галузі з процесами адаптації до зовнішніх шоків та змін середовища функціонування.

Удосконалено теоретико-методичний підхід до дослідження маркетингового середовища галузі рослинництва, який, на відміну від існуючих підходів, передбачає розгляд галузі як самостійної економічної системи з власним внутрішнім маркетинговим середовищем та дозволяє комплексно оцінювати вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на результати її розвитку та економічну ефективність; методичний підхід до оцінювання структурної трансформації продуктивності галузі рослинництва на основі квартильного моделювання, який дозволяє виявляти довгострокові зміни базового рівня урожайності сільськогосподарських культур, визначати напрями їх переходу між групами продуктивності та оцінювати тенденції розвитку галузі в умовах невизначеності; економіко-статистичний підхід до моделювання механізму формування економічної ефективності виробництва продукції рослинництва, який базується на побудові системи взаємопов'язаних регресійних моделей та дозволяє кількісно оцінювати вплив виробничих витрат, урожайності, собівартості, виручки та прибутку на формування рівня рентабельності; методичний підхід до аналізу розвитку галузі рослинництва України в умовах невизначеності, який ґрунтується на виокремленні періодів 2010-2013 рр., 2014-2019 рр., 2020-2021 рр. та 2022-2024 рр. з урахуванням інституційних трансформацій, пандемічних обмежень, воєнних викликів та змін у формуванні статистичної інформації.

Набули подальшого розвитку: наукові положення щодо трактування невизначеності як об'єктивної характеристики середовища функціонування галузі рослинництва, яка визначає необхідність формування адаптивних механізмів управління та підвищення економічної ефективності в умовах нестабільності зовнішнього середовища; методичні підходи до комплексного оцінювання впливу економічних, соціально-демографічних, інвестиційно-інноваційних та природно-географічних чинників

маркетингового середовища на розвиток і економічну ефективність галузі рослинництва; обґрунтування стратегічних напрямів підвищення показників економічної ефективності розвитку галузі рослинництва на основі поєднання організаційних, технологічних, економічних та управлінських інструментів, спрямованих на підвищення продуктивності, конкурентоспроможності та економічної стійкості галузі в умовах невизначеності.

Практичне значення одержаних результатів.

Практична цінність результатів дисертаційної роботи полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій органами державного управління, підприємствами аграрного сектору, закладами вищої освіти та науковими установами. Основні положення дослідження впроваджено у діяльність підприємств та використовуються в освітньому процесі, що підтверджується відповідними документами.

Повнота викладення результатів дослідження у наукових працях.

Основні результати дисертаційного дослідження достатньою мірою висвітлені у наукових працях автора. Кількість, обсяг та якість публікацій, у тому числі статей у фахових виданнях України, а також матеріалів науково-практичних конференцій, відповідають встановленим вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що складається із 188 найменувань літератури, та додатків. Структура дисертаційної роботи здобувача Мухіна В.А. є логічною, зміст повністю відповідає темі дослідження, поставленій меті та сформульованим завданням. Оформлення дисертації відповідає встановленим вимогам.

Відсутність порушень академічної доброчесності.

Аналіз дисертаційної роботи, наукових публікацій здобувача та акта перевірки дисертаційної роботи на плагіат дає підстави стверджувати про відсутність порушень принципів академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження.

У цілому дисертаційне дослідження виконано на високому науковому рівні. Разом із тим окремі положення мають дискусійний характер та можуть бути предметом подальших наукових досліджень.

Насамперед, запропонований автором організаційно-економічний механізм підвищення економічної ефективності розвитку галузі рослинництва є достатньо змістовним, однак окремі його складові мають переважно концептуальний характер. Було б доцільно більш детально розкрити механізми практичної реалізації окремих інструментів, визначити їх пріоритетність, взаємозв'язки та очікувані результати впровадження.

Регресійне моделювання механізму формування економічної ефективності виконано на основі даних одного року, що певною мірою обмежує можливість екстраполяції отриманих закономірностей на інші часові періоди. Доцільно було б більш ґрунтовно обґрунтувати вибір такого підходу або доповнити аналіз панельними чи динамічними моделями.

Автор достатньо переконливо доводить вплив окремих факторів на економічну ефективність виробництва, проте недостатньо уваги приділено оцінці взаємодії цих факторів між собою. Використання багатofакторних економетричних моделей дозволило б комплексніше оцінити вплив невизначеності та мінімізувати ризики спрощеної інтерпретації отриманих результатів.

Дискусійним видається підхід до оцінювання впливу маркетингового середовища на розвиток галузі рослинництва. У роботі наведено значний перелік факторів, однак доцільно було б чіткіше аргументувати критерії їх

відбору та визначити вагомість кожної групи чинників у формуванні економічної ефективності.

Автор розглядає інвестиції переважно як позитивний фактор розвитку, однак практично не аналізує проблему досягнення межі їх економічної ефективності та ризики неефективного інвестування.

У роботі використано поділ періоду дослідження на чотири етапи. Разом із тим критерії виділення саме таких часових меж потребують більш детального методичного обґрунтування, оскільки окремі структурні зміни могли мати іншу часову природу.

Окремі рекомендації, запропоновані автором для підвищення економічної ефективності розвитку галузі рослинництва, потребують більш детального економічного обґрунтування щодо ресурсного забезпечення їх реалізації, можливих обмежень упровадження та прогнозованого економічного ефекту.

У цілому висловлені зауваження до виконаної роботи мають переважно дискусійно-рекомендаційний характер. Вони не знижують наукової цінності проведеного здобувачем В.А. Мухіним дослідження та не впливають на його загальну позитивну оцінку.

Загальний висновок

У цілому дисертаційна робота здобувача Мухіна Валерія Анатолійовича на тему «Механізм підвищення показників економічної ефективності розвитку галузі рослинництва в умовах невизначеності» є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що мають теоретичне та практичне значення для розвитку економічної науки. Зміст дисертації відповідає спеціальності 051 Економіка.

За актуальністю теми, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю наукових положень, висновків і практичних рекомендацій, повнотою оприлюднення результатів дослідження та відповідністю встановленим вимогам дисертаційна робота відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами), а її автор – Мухін Валерій Анатолійович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

РЕЦЕНЗЕНТ

**Доктор економічних наук, професор,
професор кафедри глобальної економіки**

Державного біотехнологічного університету

Віталіна АНТОЩЕНКОВА